

DŽEK LONDON

**MARTIN
IDN**

Preveo s engleskog
Živojin Simić

Laguna

Naslov originala

Jack London

MARTIN EDEN

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kolo VIII / Knjiga 32

*O pusti me da vek svoj proživim vrelinom krvi svom!
Pusti me da u pijanstvo utonem sanjara!
Pusti me da ne gledam kako se zemaljski dušin dom
Kô škrinja prazna u prah rastače i pretvara.*

GLAVA PRVA

Jedan mladić je otvorio vrata patentnim ključem i ušao, a pratio ga je drugi, koji nespretno skide kapu. Ovaj drugi je na sebi imao prosto odelo koje je zaudaralo na more i očito se osećao nelagodno u prostranoj dvorani u kojoj se našao. Nije znao šta da radi sa svojom kapom i gurao ju je u džep kaputa, ali je onaj prvi uze od njega. Ovaj čin je bio izvršen tako mirno i prirodno da je nespretnom mladiću laknulo. „On razume“, pomislio je. „On će mi zacement pomoći da se snađem.“

Išao je u stopu za njim, klataći se u ramenima i nesvesno raširenih nogu, kao da se ravan pod dizao i spuštao na talasima mora. Prostrane sobe izgledale su suviše uske za njegov mornarski hod i on je strahovao da mu se široka pleća ne sudare s vratima ili ne obore ukrase sa niske kaminske ploče. Između raznih predmeta izmicao je s jedne strane na drugu povećavajući opasnosti koje su stvarno postojale samo u njegovoj uobrazilji. Između velikog klavira i središnjeg stola pretrpanog knjigama bilo je mesta da šestorica prođu uporedno, ali se on sa strepnjom uputi onamo. Teške ruke su mu mlitavo visile sa strane. Nije znao šta da radi s tim rukama i šakama, a kad se njegovom uzbuđenom pogledu učini da će mu ruka zakačiti

knjige na stolu, ustuknu kao uplašen konj i umalo ne preturi klavirsku stolicu. Posmatrao je lak korak onoga ispred sebe i prvi put shvatio da njegov sopstveni hod nije kao kod drugih ljudi. Obuze ga trenutani stid što ide tako nezgrapno. Sitne graške znoja izbiše mu po čelu, te zastade i obrisa maramicom svoje bronzano lice.

– Pričekajte, Arture, druškane – reče on, pokušavajući da svoju zabrinutost prikrije šaljivim tonom. – Sve ovo, tako najednput, isuviše je za vašeg iskrenog prijatelja. Dajte mi malo mogućnosti da se priblerem. Vi znate da nisam želeo da dođem, a mislim da i vaša porodica ne žudi da me vidi.

– Nije to ništa – glasio je umirujući odgovor. – Ne treba da nas se plašite. Mi smo samo obični ljudi. Gle, evo pisma za mene!

Koraknuo je natrag ka stolu, otvorio koverat i počeo da čita, pružajući neznancu priliku da se pribere. Neznanaac je to razumeo i cenio. Mogao je da saoseća i razume, te je ispod njegove usplahirene spoljašnjosti raslo prijateljsko osećanje. Obrisao je čelo i obuzdana lica pogledao oko sebe, ali su mu oči imale izraz kao u divlje životinje koja se plaši zamke. Okružavalo ga je nepoznato, plašio se da se štogod ne desi, nije znao šta da radi, znao je da su mu hod i ponašanje nespreni i bojao se da je to slučaj i sa svim ostalim njegovim svojstvima i moćima. Bio je vrlo osetljiv i očajno stidljiv, pa ga je podsmešljiv pogled kojim ga je Artur krišom pogledao preko pisma opekao kao ubod noža. Opazio je taj pogled, ali to nije ničim pokazao, jer je među stvarima koje je naučio bila i disciplina. Taj ubod noža pogodio je njegov ponos. Proklinjao je sebe što je došao, ali je u isti mah odlučio, kad je već tu, da istraje dokraja, ma šta se desilo. Crte lica mu otvrdnuše, a u očima mu se pojavi borbeni sjaj. Sad je mirnije gledao unaokolo i oštro zapažao; svaka pojedinost u lepoj sobi urezivala mu se u mozak. Oči mu behu širom otvorene; u njihovom vidokrugu ništa im nije moglo izmaći; i dok su upijale lepotu oko sebe, borbeni sjaj,

zamenjen toplim oduševljenjem, iščezao je u njima. Bio je osjetljiv na lepotu, a ovde je zaista bilo razloga za takvu osjetljivost.

Slika urađena uljanim bojama skrenula mu je pogled i zadržala ga. Ogroman talas je grmeo i razbijao se preko stene koja je stršila iz mora; mračni, preteći olujni oblaci pokrivali su nebo; a iza tog talasa, laka jedrilica zategnutih jedara, toliko nagnuta da joj se videla svaka pojedinost na palubi, plovila je brzo ispred olujnog zapadnog neba na kome je zalazilo sunce. Tu je bilo lepote i ona ga neodoljivo privuče. On zaboravi na svoj nespretni hod i pride slici – sasvim blizu. Lepota iščeze sa platna. Na licu mu se pojavi zapanjenost. Zagleda se u te naizgled nemarne mrljotine boja, a zatim izmače. Odmah sva lepota opet zablista na platnu. „Ta slika je varka“, pomisli on okrećući se od nje, ali je usred mnogobrojnih utisaka koje je primao ipak našao vremena da oseti negodovanje što je tako mnogo lepote žrtvovao jednoj varci. Nije znao ništa o slikarstvu. Do sada je znao samo za štampane slike i fotografije u boji koje su uvek određene i jasne, i izbliza i izdaleka. Doduše, viđao je slike izrađene uljanim bojama u izlozima radnji, ali prozorsko staklo nije dalo njegovim žudnim očima da se suviše približe.

Okrete se, pogleda u svog prijatelja koji je čitao pismo i spazi knjige na stolu. U očima mu se odmah pojaviše čežnja i žudnja, isto onako brzo kao što se žudnja javlja u očima glasnog čoveka pri pogledu na hranu. Impulsivnim korakom, pokrenuvši prvo levo pa desno rame, pride stolu i počeo s ljubavlju da prevrće knjige. Gledao je u naslove i imena pisaca, čitao odlomke štiva, milujući tomove očima i rukama, i spazio je samo jednu knjigu koju je bio čitao. Sve ostale mu behu nepoznate knjige nepoznatih pisaca. Naišao je na tom Svinberna i počeo da čita istrajno, ozarena lica, zaboravivši gde je. Dvaput je zatvarao knjigu, stavivši na otvoreno mesto kažiprst, da bi pogledao u ime pisca. Svinbern! Zapamtiće to ime. Taj pisac ima oči i zacemento nije slep za boju i blistavu svetlost. Ali, ko je taj Svinbern? Da li je odavno umro, još pre sto godina, kao i većina pesnika?

Ili je živ i još piše? Pogleda u naslovnu stranu. Da, pisao je i druge knjige. Otići će u gradsku biblioteku odmah sutra ujutru i uzeti neko Svinberново delo. Opet se zadubi u čitanje. Nije ni primetio kad je neka mlada žena ušla u sobu. Postao je svestan toga tek kad je čuo Arturov glas:

– Rut, ovo je gospodin Idn.

On preklopi knjigu na mestu gde je bio kažiprst i, pre nego što se okrete, ustrepta zbog prvog novog utiska izazvanog ne devojkom već rečima njenog brata. To njegovo telo snažnih mišića krilo je u sebi mnoštvo drhtavih osetljivosti. Na najmanji uticaj spoljnog sveta na njegovu svest njegove bi se misli, saosećanja i osećanja razbuktali i ustreptali kao treperav plamen. Bio je neobično prijemčiv i osetljiv, a njegova bujna mašta neprestano je zapažala odnose sličnosti i razlike. „Gospodin Idn“ bilo je ono na šta je ustreptao – on koga su celog života zvali „Idn“, ili „Martin Idn“, ili samo „Martin“. Njegov um kao da se u magnovenju pretvorio u mračnu komoru, i video je, poredane oko svoje svesti, nebrojene slike iz svog života, slike brodskih ložionica i pramaca, logorišta i obala, zatvora i krčmi, zaraznih bolnica i sirotinjskih ulica, a nit asocijacije u svemu tome bio je način na koji je oslovljavan u tim raznim situacijama.

A onda se okrete i vide devojkę. Sve maglovite slike njegovog mozga iščežoše pri pogledu na nju. Bila je bleđo, vazdušasto stvorenje, s krupnim, plavim, produhovljenim očima i bujnom zlatnom kosom. Nije znao kako je obučena osim da joj je haljina isto tako divna kao i ona. Uporedio ju je s bleđim zlatnim cvetom na vitkoj stabljici. Ne, ona je duh, božanstvo, boginja; takva uzvišena lepota nije od ovoga sveta. Ili su možda knjige u pravu i mnogo takvih kao što je ona ima u višim slojevima društva. Nju bi zaista mogao da opeva taj pesnik Svinbern. Možda je imao na umu neku sličnu njoj kad je opisivao onu devojkę, Izoldu, u onoj knjizi tamo na stolu. Ali sva ta preobilnost opažaja, osećanja i misli bila je trenutna. Nikakvog

zastoja nije bilo u stvarnosti u kojoj se kretao. Video je njenu ruku kako se pruža ka njegovoj i ona ga je gledala pravo u oči kad se rukovala s njim, slobodno, kao muškarac. Žene koje je poznavao nisu se rukovale na taj način. Uostalom, većina ih se nije nikad ni rukovala. Bujica asocijacija, vizija raznih načina na koje se upoznavao sa ženama jurnula mu je na um i pretila da ga preplavi. Ali on je odbaci u stranu i pogleda je. Nikad nije video takvu ženu. Žene koje je poznavao! – odmah su se pored nje, s obe strane, postrojile žene koje je poznavao. Jedan trenutak stajao je u galeriji portreta, u kojoj je ona zauzimala središnje mesto, dok su se oko nje ređale mnoge žene, a on ih merio i odmeravao letimičnim pogledom uzimajući nju za jedinicu težine i mere. Video je bela bolešljiva lica fabričkih radnica i rascerekane, bučne devojke južno od Tržišta. Tu su bile i žene iz stočarskih naseobina i žene tamne puti iz Starog Meksika koje su pušile cigarete. Njih su istisle Japanke, slične lutkama, koje su sitno koračale u drvenim nanulama; zatim su došle Evrazijke, nežnih crta lica, ali žigosane degeneracijom, pa žene sa ostrva Tihog okeana, puna, razvijena tela, crnpuaste i okićene cvećem. Ali sve ih je zbrisao čudovišni i užasni porod strašnog snoviđenja – odvratna stvorenja koja su se smucala po pločnicima Vajtčapela, veštice iz javnih kuća podbule od pića i sva ogromna paklena povorka nezasitih prljavih pljačkašica pogana jezika, koje u obliku ženskih čudovišta pljačkaju mornare i predstavljaju otpatke pristaništa, talog i šljam ljudske jame.

– Izvolite sedite, gospodine Idne – reče devojka. – Željno sam očekivala da vas vidim otkako nam je Artur ispričao. Bilo je hrabro od vas...

On mahnu rukom s omalovažavanjem i promrmlja da ono što je uradio nije ništa i da bi svako to učinio. Primetila je da je ruka kojom je odmahnuo pokrivena skorašnjim ogrebotinama koje su zarastale, a pogled na drugu, koja je mlitavo visila, pokaza joj da je i ona u istom stanju. Brzim kritičkim očima takođe je opazila ožiljak na njegovom obrazu, i drugi koji mu

je virio ispod kose na čelu, i treći koji je išao naniže i iščezavao ispod uštrkane kragne. Obuzdala je osmeh kad je na njegovom bronzanom vratu videla crvenkasti trag od ivice okovratnika. Očito nije bio navikao na krute kragne. Njene ženske oči opazile su njegovo odelo prosta i neukusna kroja, nabore kaputa na ramenima i čitav niz nabora na rukavima koji su pokazivali nabrekle dvoglave mišiće.

Dok je odmahnuo rukom i promrmljao da nije ništa učinio, povinovao se njenom pozivu pokušavajući da sedne na stolicu. Našao je još i vremena da se divi lakoći s kojom je ona sela, a zatim je jurnuo prema stolici naspram nje, obuzet osećanjem da izgleda nezgrapno. Ovo je bio nov doživljaj za njega. Celog svog života, sve do tada, nikada nije bio svestan da li je elegantan ili nespretn. Takve misli o samom sebi nikad mu nisu padale na pamet. Seo je nelagodno na ivicu stolice na velikoj muci zbog svojih ruku. Smetale su mu ma gde ih stavio. Artur je izlazio iz sobe, a Martin Idn je pratio njegov izlazak žudnim pogledom. Osećao se izgubljen, sam tu u sobi s tim bleđim duhom od žene. Tu nije bilo krčmara da naruči piće od njega, niti dečaka da ga pošalje iz ugla po pivo i da tako, pomoću tog društvenog napitka, otpočne prijateljivanje.

– Imate ožiljak na vratu, gospodine Idne – reče devojkica. – Kako se to desilo? Sigurna sam da je to bio neki doživljaj.

– Neki Meksikanac, ranio me nožem, gospođice – odgovori on, vlažeći jezikom suve usne i nakašljujući se. – To je bila samo tuča. Kad sam mu oduzeo nož, pokušao je da mi odgrize nos.

Rekao je ovo sasvim prosto, ali mu se pred očima ukazala slika one tople, zvezdane noći u Salina Kruću: bela peščana obala, svetiljke šećerom natovarenih parobroda u luci, glasovi pijanih mornara u daljini, uskomešanost lučkih radnika, plamena strast na Meksikančevom licu, sev zverskih očiju u zvezdanoj svetlosti, ubod čelika u vrat, mlaz krvi, gomila i povici, dva tela, njegovo i Meksikančevo, uhvaćena u koštac, valjaju se i drljaju po pesku, a odnekud izdaleka blagi zvuci

gitara. Takva je bila ta slika; ustreptao je i pri samom sećanju na nju i pitao se da li bi mogao da je naslika onaj čovek koji je naslikao tu laku jedrilicu na zidu. Bela obala, zvezde i svetiljke parobroda izgledale bi divno, pomisli on, a u sredini, na pesku, tamna gomila prilika oko boraca. Nož takođe treba da je na slici, zaključio on, i dobro bi se isticao svojim sjajem na svetlosti zvezda. Ali od svega ovoga nije bilo ni traga u njegovim rečima. „Pokušao je da mi odgrize nos“, završi on.

– Oh! – uzviknu devojka slabim, dalekim glasom i on primeti uznemirenost na njenom osetljivom licu.

I sam je bio uznemiren i rumenilo nelagodnosti slabo zasja na njegovim obrazima opaljenim suncem, mada je osećao da mu lice gori isto onako kao kad je bilo izloženo otvorenim vratima parnog kotla u ložionici. Takve prljave stvari kao što su tuče noževima očito nisu podesan predmet za razgovor s jednom damom. Ljudi u knjigama, oni iz njenih društvenih krugova, ne govore o takvim stvarima – možda i ne znaju o njima.

Nastade kratka pauza u razgovoru koji su pokušali da vode. Ona zatim pokuša s pitanjem o ožiljku na njegovom obrazu. Dok je pitala, on shvati da se ona trudi da govori njegovim jezikom, te odluči da se udalji od toga i da razgovara njenim.

– Tako se slučajno desilo – reče on prinoseći ruku obrazu. – Jedne noći, za vreme bezvetrice, more je bilo vrlo uzburkano, pa je otkinulo glavni konopac, a s njim i ostalu užad. Glavni konopac bio je od žice i šibao je unaokolo kao zmija. Sva brodska straža pokušavala je da ga se dokopa, jurnuo sam na njega i on me odalamio.

– Oh! – uzviknu ona, ovog puta s tonom razumevanja, mada joj je ono što je rekao bilo nerazumljivo kao da je govorio stranim jezikom, te se pitala čemu služi glavni konopac i šta znači odalamiti.

– Ovaj čovek, Svajnbern – počeo on pokušavajući da izvede svoj plan i izgovarajući „i“ kao „aj“.

– Ko?

– Svajnbern – ponovi on s istom greškom u izgovoru. – Pesnik.

– Svinbern – popravi ga ona.

– Da, taj – promuca on, a obrazi mu opet zaplamteše. – Koliko ima otkako je umro?

– Pa nisam čula da je umro! – Ona ga pogleda radoznalo. – Gde ste se upoznali s njim?

– Nikad ga moje oči nisu videle – glasio je odgovor. – Ali sam, baš pre nego što ste ušli, čitao njegove pesme iz one knjige tamo na stolu. Kako vam se dopadaju njegove pesme?

Na to ona poče da govori brzo i lako o predmetu koji je predložio. Njemu laknu i on se pomače malo unatrag s ivice stolice, držeći se čvrsto za ručne naslone, kao da je mogla da mu se izmakne i baci ga na pod. Uspeo je da je navede da govori o stvarima o kojima je navikla da govori, i dok je ona brzo pričala, trudio se da je pažljivo prati, čudeći se koliko je znanja nagomilano u toj njenoj lepoj glavi, i upijajući bledu lepotu njenog lica. Slušao je pažljivo, mada su mu smetale nepoznate reči koje su lako sletale s njenih usana i kritičke primedbe i načini mišljenja strani njegovom umu, ali koji su mu ipak podsticali i uzbuđivali duh. Ovde je pravi intelektualni život, pomisli on, i lepota, topla i divna, za koju nikad nije ni slutio da je mogućna. On se zaboravi i zagleda se u nju gladnim očima. Ovde je nešto za šta vredi živeti, što treba dostići, za šta vredi boriti se – da, čak i umreti. Knjige su istinite. Ima takvih žena na svetu. Ona je jedna od njih. Ona je davala krila njegovoj mašti i pred njim su se širila velika, sjajna platna na kojima su se videle neodređene, džinovske ličnosti ljubavi i romantike i junačkih podviga zbog žena – zbog blede žene, tog zlatnog cveta. I kroz tu lelujavu, treperavu viziju, kao kroz čarobnu fatamorganu, gledao je u stvarnu ženu koja sedi tu i govori o književnosti i umetnosti. I slušao ju je, ali je gledao u nju nesvestan usredsređenosti svoga pogleda i činjenice da mu je sve što je bitno u njegovoj muškoj prirodi sijalo u očima. A ona je, iako je malo znala o svetu

muškaraca, ipak, kao žena, bila svesna njegovih usplamtelih očiju. Nikad je ranije muškarci nisu tako gledali i to je zbuni. Ona zamucnu i zastade u svom govoru. Veza misli joj se odjednom prekide. Plašila ga se, ali je u isto vreme osećala čudno zadovoljstvo što je gleda tako. Njeno vaspitanje opominjalo ju je da se čuva od opasnosti i grešne, lukave i tajanstvene draži, dok su joj nagoni njenog bića govorili zvonkim i jasnim glasom goneći je da pređe preko prepreka kaste i sredine i pride tom putniku iz drugog sveta, tom sirovom mladiću s izranjavljenim rukama i crvenim krugom oko vrata, krugom koji je napravila neuobičajena kragna, tom čoveku koji je očito uprljan i iskvaren ružnim životom. Bila je čista, i njena čistoća se bunila; ali je bila žena i tada je počela da saznaje paradoks žene.

– Kao što sam rekla – šta sam ono rekla? – prekinu ona naglo i veselo se nasmeja svojoj nezgodi.

– Rekli ste da onaj čovek Svinbern nije uspeo da postane veliki pesnik, jer... dotle ste bili došli, gospođice – podstače je on, osetivši iznenađan nastup žudnje i slatku jezu koja ga podiđe po kičmi kad ču njen glasan smeh. Kao srebro, pomisli on – kao zvonjenje srebrne zvoncadi; i odmah se, za trenutak, prenese u daleku zemlju, gde je pod ružičastim trešnjevim cvetovima pušio cigaretu i slušao zvona šiljate pagode kako pozivaju na molitvu vernike u slamenim sandalama.

– Da, hvala – reče ona. – Svinbern nije uspeo, uzevši sve u obzir, jer je – pa, nepristojan. Mnoge njegove pesme ne bi trebalo nikad čitati. Svaki stih zaista velikih pesnika pun je lepe istine i izaziva sve što je uzvišeno i plemenito u ljudskoj prirodi. Nijedan redak velikih pesnika ne može se izbaciti, a da se svet time ne osiromaši.

– Mislio sam da je veliko – reče on oklevajući – ono malo što sam pročitao. Nisam imao ni pojma da je on takav – takav nevaljalac. To verovatno izbija u njegovim drugim knjigama.

– Ima mnogo redaka koji bi se mogli izbaciti iz knjige koju ste vi čitali – reče ona odlučnim i dogmatičnim glasom.

– Mora da nisam naišao na njih – izjavi on. – Ono što sam pročitao baš je dobro. Sve je osvetljeno i blistavo i prodrlo je u mene i osvetlilo me unutra, kao sunce ili reflektor. Eto, tako je to delovalo na mene, ali ja mislim da se ne razumem mnogo u pesništvo, gospođice.

Zaćutao je s nelagodnošću. Bio je zbunjen, bolno svestan činjenice da se govorom teško izražava. Osetio je veličinu i sjaj života u onome što je pročitao, ali su mu njegove reči bile nedovoljne. Nije mogao da izrazi ono što oseća, pa je u mislima poredio sebe s mornarom na nepoznatom brodu u crnoj noći koji tumara unaokolo ne znajući da rukuje nepoznatom brodskom opremom. Pa, odluči on, treba da se upozna s tim novim svetom. Nikad nije video ništa što nije mogao da savlada ako je hteo, i sad je vreme da počne da uči da govori o stvarima koje su u njemu, tako da ga ona razume. *Ona* mu je zauzimala gotovo ceo vidik.

– A eto, Longfelou... – poče ona.

– Da, čitao sam ga – ubaci on impulsivno, podstaknut namerom da što bolje pokaže i iskoristi svoje malo knjiško znanje i željan da je uveri da nije baš toliki glupak. – *Psalam života, Ekscelzior* i... mislim da je to sve.

Ona klimnu glavom i nasmeši se, a on nekako oseti da joj je osmeh trpeljiv – sažaljivo trpeljiv. Lud je što je pokušao da se hvali. Taj Longfelou je sigurno napisao nebrojeno mnogo pesmica.

– Oprostite mi, gospođice, što sam vas prekinuo. Moram reći da je istina da ne znam bogzna šta o tim stvarima. Nije to za čoveka moga staleža. Ali ću se, bogme, postarati da bude.

To je zvučalo kao pretnja. Glas mu je bio odlučan, oči su mu sevale, a crte lica mu postaše surove. Njoj se učini da mu je lice dobilo neprijatno napadački izraz. U isto vreme bilo joj je kao da se talas ogromne muške snage dizao iz njega i udarao u nju.

– Mislim da biste mogli postići to, iako ste iz... iz toga staleža – završi ona smejući se. – Vi ste vrlo snažni.

Pogled joj se zaustavi za trenutak na mišićavom vratu od debele užadi, gotovo kao u bika, pocrnalom od sunca i zadriglom od zdravlja i surove snage. I mada je sedeo tu crven od stida i ponizan, osetila je da je on privlači. Iznenadila ju je požudna misao koja joj pade na pamet. Učinilo joj se, kad bi mogla da obavije ruke oko tog vrata, da bi sva njegova snaga i moć prešle na nju. Ta misao je zaprepasti. Činilo joj se da otkriva neslućenu razvratnost svoje prirode. Snaga je za nju bila gruba i životinjska stvar. Njen ideal muške lepote uvek je bio nežna otmenost. Ali je ta misao nije napuštala. Zapanjila ju je želja da zagrlj taj vrat pocrneo od sunca. Stvarno, bila je daleko od toga da bude snažna, te su joj telo i duh tražili snagu. Mada ona to nije znala. Znala je samo da nikad nijedan čovek nije proizveo tako snažan utisak na nju kao ovaj ovde koji ju je iznenađivao svojim prostim govorom.

– Da, nisam slabić – reče on. – U nevolji bih mogao svariti i otpatke gvožđa. Ali baš sad patim od nevarjenja. Veći deo onog što ste rekli ne mogu da svarim. Nikad nisam obučavan u tome, znate. Volim knjige i pesništvo i čitao sam ih ukoliko sam imao vremena, ali nikad nisam razmišljao o njima. Ja sam kao moreplovac bez karte i kompasa na nepoznatom moru. Ali bih sad želeo da se snađem. Možda biste me vi mogli uputiti. Kako ste naučili sve to o čemu ste govorili?

– Idenjem u školu, mislim, i učenjem – odgovori ona.

– Pa i ja sam išao u školu kad sam bio mali – primeti on na to.

– Da, ali ja govorim o višoj školi, o predavanjima na univerzitetu.

– Išli ste na univerzitet? – upita on ne krijući svoje čuđenje. Osetio je kao da se udaljava od njega bar za milion milja.

– Idem i sad tamo. Pohađam viši tečaj iz engleskog.

Nije razumeo šta znači to „iz engleskog“, ali ureza u pamćenje to svoje neznanje, pa produži:

– Koliko bih morao da učim pre nego što bih mogao da pođem na univerzitet?

Njegovu želju za znanjem ona ohrabri osmehom i odgovori: – To zavisi od toga koliko ste već studirali. Niste nikad išli u gimnaziju? Naravno, ne. A jeste li završili osnovnu školu?

– Bilo mi je ostalo još dve godine kad sam napustio školu – odgovori on. – Ali sam uvek imao dobre ocene.

Idućeg trenutka ljut na sebe zbog tog hvalisanja, stegao je naslone za ruke tako divljački da mu zabrideše vrhovi svih prstiju. Istog trenutka postade svestan da neka žena ulazi u sobu. On opazi kako se devojka diže sa stolice i priđe joj brzim, lakim koracima. One se poljubiše i zagrljene oko pojasa pođoše k njemu. To mora da joj je majka, pomisli on. Ona je bila visoka, plavokosa žena, vitka, dostojanstvena i lepa. Haljina joj je bila onakva kakva se mogla i očekivati u takvoj kući. Oči su mu se divile lepom kroju. Ona i njena haljina podsetiše ga na žene na pozornici. Zatim se seti da je viđao takve velike dame u sličnim haljinama kad ulaze u londonska pozorišta, ispred kojih je stajao i posmatrao ih, a policajci ga gurali dalje od platnenog zaklona, na kišu koja je sipila. Zatim mu misao odlete *Grand* hotelu u Jokohami, gde je takođe sa pobočne putanje posmatrao velike dame. A onda mu grad i luka Jokohame počеше da izlaze pred oči u hiljadu slika. Ali, pod pritiskom hitne potrebe toga trenutka, on brzo napusti kaleidoskop svog sećanja. Znao je da mora ustati da bude predstavljen, te se s mukom diže na noge i s pantalonama ispalim na kolenima stade, ruku mlitavo opuštenih i nespretnih, a lice mu zbog predstojeće teške probe dobi okrutan izraz.